

DR HAB. JACEK STASZEWSKI, PROF. ASP
DZIEDZINA SZTUKI PLASTYCZNE
DYSCYPLINA SZTUKI PIĘKNE
AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH W WARSZAWIE
WYDZIAŁ GRAFIKI

Warszawa, dnia 1 kwietnia 2018 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej oraz dorobku artystycznego
Pani mgr NATALII ANDRZEJEWSKIEJ w związku z przewodem doktorskim
w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne

Promotor rozprawy doktorskiej:

Prof. zw. dr hab. Wiesław Łuczaj

Załączona dokumentacja:

- publikacja *Szczelina. Osobista pamięć miejsca* (materiał tekstowy i ilustracyjny);
- opinia opiekuna na studiach doktoranckich, prof. zw. dr hab. Wiesława Łuczaja;
- wykaz dorobku naukowego i artystycznego doktorantki (materiał tekstowy).

1 Zleceniodawca recenzji

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Pedagogiczny i Artystyczny. Zlecenie realizowane na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 r. (z późn. zmianami) o stopniach i tytułach w zakresie sztuki.

Recenzja dotyczy uchwały Rady Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach z dnia 28 września 2016 r. w sprawie wyznaczenia recenzenta w przewodzie doktorskim w dziedzinie sztuki plastyczne, dyscyplinie sztuki piękne dla Pani mgr Natalii Andrzejewskiej.

2 Podstawowe informacje o doktorantce

Pani mgr Natalia Andrzejewska jest absolwentką Wydziału Konserwacji i Restauracji Dziej Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Załączona przez doktorantkę dokumentacja nie zawiera dodatkowych informacji dotyczących odbywanych przez nią studiów trzeciego stopnia w Instytucie Sztuk Pięknych UJK w Kielcach. Jednakże z załączonej opinii prof. Wiesława Łuczaja wnioskuję, że Pani Andrzejewska: „jest studentką 3 roku studiów doktoranckich na kierunku Sztuki piękne prowadzonym w Instytucie Sztuk Pięknych na Wydziale Artystycznym i Pedagogicznym UJK w Kielcach”. Analogicznie, załączona dokumentacja nie zawiera pełnych informacji dotyczących edukacji Pani Andrzejewskiej, które dostępne są np. w internecie¹ – studia podyplomowe w Instytucie Badań Literackich PAN; studia w Accademia di Belle Arti w Wenecji.

Jak wskazuje dokumentacja Pani Natalia Andrzejewska zajmuje się malarstwem oraz sztuką w przestrzeni publicznej. Jest także kuratorką i producentką wydarzeń artystycznych, kulturalnych i muzealnych oraz autorką opracowań teoretycznych dotyczących opieki konserwatorsko-kuratorystycznej w sztuce współczesnej. Od chwili ukończenia studiów zorganizowała cztery wystawy indywidualne oraz uczestniczyła w dwunastu wystawach zbiorowych. Jest także współautorką książki artystycznej *Andrzejewska-Andrzejewska-Andrzejewski* oraz autorką trzech tekstów do publikacji podsumowujących m.in. jej udział w konferencjach naukowych i artystycznych. Była także kuratorką trzech wystaw oraz organizatorką wydarzeń artystycznych realizowanych m.in. w Muzeum Historii Żydów polskich Polin oraz w teatrach Powszechnym i Rozmaitości w Warszawie. Jednakże załączona dokumentacja nie zawiera informacji o otrzymanym przez Panią Andrzejewską stypendium Funduszu Popierania Twórczości Stowarzyszenia Autorów ZAiKS w roku 2014¹.

01

3 Ocena dorobku artystycznego i naukowego

Przygotowana przez Panią Andrzejewską dokumentacja nie uwzględnia pełnych danych, które pozwoliłyby mi w pełni ocenić jej dorobek artystyczny z ostatnich sześciu lat. Załączone materiały źródłowe odnoszą się jedynie do informacji o dacie, tytule i miejscu w którym odbyło się opisywane wydarzenie i nie dają możliwości obejrzenia chociażby reprodukcji prac z lat 2012-2018 lub wymienionej w spisie dokonań doktorantki książki artystycznej.

Tym niemniej – chcąc zachować wiarygodność niniejszej oceny – pozwoliłem sobie na posiłkowanie się danymi dotyczącymi dorobku Pani Andrzejewskiej dostępnymi w internecie. Prezentowany w roku 2015 w Galerii Kuratorium cykl *Szczelina* oraz wynikający z niego kolejny cykl *Drzazgi* jest niezwykle spójny tematycznie i formalnie z problematyką poruszaną przez Panią Andrzejewską w pracy doktorskiej. Podobnie też obrazy i drewniane obiekty prezentowane na wystawie *To jest nasze miejsce* – zrealizowanej w warszawskiej Galerii Bardzo Białej w 2015 roku – obracają się wokół zagadnienia tzw. pamięci miejsca, kultury pamięci jako subiektywnego sposobu obchodzenia się z przeszłością. Doktorantka konsekwentnie bada tę dyskrejonalną, prywatną przestrzeń, której uosobieniem jest czarna stodoła – czarna drewniana konstrukcja istniejąca od lat gdzieś w Warmii. Cytując Panią Andrzejewską: „Pojęcie nieszczelności między wnętrzem a zewnątrz, stanowi podstawę koncepcyjną dla moich obrazów z cyklu *Szczelina*”². Wymienione powyżej dwie wystawy są praktycznie ostatnimi indywidualnymi przedsięwzięciami wystawienniczymi doktorantki. W późniejszych latach – jak wynika z dokumentacji – aktywność doktorantki skupiła się głównie na publikowaniu tekstów teoretycznych i innych działaniach z zakresu produkcji spektakli teatralnych, realizowanych głównie na potrzeby sceny teatralnej Muzeum Historii Żydów Polskich Polin. Niestety, załączona dokumentacja nie zawiera szczegółowych informacji na ten temat. Podobnie też – z uwagi na pełną ocenę dorobku naukowego doktorantki – w dokumentacji brakuje opisu odbytych przez nią na studiach doktoranckich praktyk zawodowych przeprowadzonych w formie samodzielnego prowadzenia zajęć dydaktycznych lub też uczestnictwa w ich prowadzeniu.

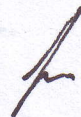
Bazując zatem na powyższym odnoszę wrażenie, że doktorantka w ostatnich latach przeniosiła ciężar swojej aktywności twórczej w inne rejony niż – bardziej czy też mniej klasycznie postrzegane – malarstwo. A próba ponownego użycia „czarnej stodoły” w pracy doktorskiej jest zapewne ostatnim akcentem spinającym i podsumowującym lata pracy nad *Szczeliną*.

Pani Natalia Andrzejewska dysponuje niewątpliwie konkretnym dorobkiem artystycznym. Powtarzalność motywów – cykle *Szczeliny* i *Drzazgi* z roku 2015 i ich kontynuacja w prezentowanej rozprawie doktorskiej *Szczelina. Osobista pamięć miejsca* – może być z jednej strony nużącym doświadczeniem i prowokować pytanie o potrzebę eksplorowania w tak długim okresie czasu tego samego wątku i powtarzalności narracji tożsamy obrazów i obiektów. Z drugiej zaś strony świadczyć może o konsekwencji, swoistej wytrwałości artystki w przemyślanym i bezkompromisowym badaniu istotnego dla niej zjawiska jakim jest pamięć tego konkretnego warmińskiego miejsca. Mam tutaj nadzieję, że właśnie ten drugi wymieniony przeze mnie wątek jest – w kontekście doktoratu – dla Pani Andrzejewskiej priorytetowy.

4 Ocena rozprawy doktorskiej

Jako dzieło artystyczne Pani mgr Natalia Andrzejewska wskazała cykl 14 obrazów (10 o formacie 150/100 cm i 4 o formacie 100/130 cm) oraz towarzyszące im 10 drewnianych obiektów przestrzennych. Cykl malarski został wykonany w technice autorskiej łączącej wodne emulsje akrylowe z barwionym papierem. Wymienione prace zostały zrealizowane w roku 2017.

„Praca doktorska *Szczelina. Osobista pamięć miejsca* stanowi sumę doświadczeń, wynik towarzyszących im refleksji oraz podsumowanie prowadzonych przeze mnie działań artystycznych, kuratorskich i naukowych; zamyka pewien etap mojego twórczego rozwoju”³. To cytat z rozprawy doktorskiej Pani Andrzejewskiej. Doktorantka w tym jednym zdaniu określa ideę powstania swojej pracy doktorskiej. Ma ona być podsumowaniem. Podsumowaniem doświadczeń. Podsumowaniem nabytych i ciągle doskonalonych umiejętności warsztatowych. Podsumowaniem wielu godzin spędzonych nad

obrazami. Podsumowaniem nieustannego poszukiwania nowych form. Podsumowanie szeregu wystaw na których były prezentowane *Szczeliny* i *Drzazgi*. I wreszcie przypomnieniem dnia w którym Pani Andrzejewska zdecydowała się na poświęcenie temu tematowi swojego czasu. Musiał to być dość niezwykły dzień. Impuls w którym znalazło się miejsce na emocje, ale także miejsce na analizę i w konsekwencji zrozumienie głęboko osobistego charakteru swojego dzieła.

Nie jest moim celem dokonywanie analizy poszczególnych obrazów i obiektów wchodzących w skład prezentowanego cyklu. Dokonała tego bardzo dobrze doktorantka w wykładni teoretycznej swojej rozprawy doktorskiej. Znajdziemy tam komplet informacji odnoszących się zarówno do strony formalnej dzieła – opis użytej techniki czy zagadnienia skali prezentowanego dzieła. Ale znajdziemy tam także przejrzysty opis inspiracji i powodów, wielopoziomowych historii, które skłoniły autorkę do zaprezentowania takiej właśnie, ostatecznej formy dzieła. Dokonując jego formalnej analizy należy też pamiętać, że Pani Andrzejewska jest absolwentką studiów konserwatorskich. Z tego też powodu nieobce są jej zapewne rozmaite techniki warsztatowe, skupienie i skrupulatność przy pracy, wiedza o różnorodnych technologiach plastycznych. Mając zatem do dyspozycji tego rodzaju wiedzę znamionem jest, że doktorantka świadomie redukuje swoje działania twórcze praktycznie do bieli i czerni. Niby nic nowego i oryginalnego. Abstrakcyjna apla. Organiczne i geometryczne kształty. Domniemany krajobraz. Surowość wyschniętej deski. Czerniąte drewno. Prostota. Ale jednak te proste i zarazem złożone obiekty mają klimat. Klimat, którego chyba nie ma potrzeby opisywać słowami. Słowa tu jedynie przeszkadzają. Jeśli używamy do tego celu słów to zadajmy sobie zarazem pytanie: po co malować? „To tak jak z tańcem: kiedyś zapytano znakomitą tancerkę i twórczynię teatru tańca Pinę Bausch, o czym są jej przedstawienia. Odpowiedziała: Gdybym potrafiła je opowiedzieć, nie musiałabym ich tańczyć”⁴. Pani Natalia Andrzejewska – jak wnioskuję z napisanego przez nią tekstu – jest pasjonatką słowa. Wie o czym pisze i dlaczego pisze – wspomniana wykładnia teoretyczna jest tego najlepszym przykładem. Umiejętność posługiwania się słowem jest niezwykle ważna dla osoby piszącej o sztuce, o obrazie, o muzyce, o filmie. Audiowizualny charakter sztuki współczesnej, rozwój nowych form przekazu postępujących się zarówno słowem jak i obrazem, skłaniają do rozszerzenia pojęcia sprawności komunikacyjnej. Pani Andrzejewska sprawnie operuje zarówno obrazem jak i słowem. Ja osobiście wolę zdecydowanie skierować swoją uwagę bardziej ku pamięci obrazu niż ku pamięci opisujących go słów – zapis obrazowy bardziej sprzyja efektywności zapamiętywania, niż towarzyszący mu system werbalny.

Na zakończenie tej części recenzji raz jeszcze powtórzę cytat: „Pojęcie nieszczelności między wnętrzem a zewnątrz, stanowi podstawę koncepcyjną dla moich obrazów z cyklu *Szczeliny*”². Sądzę, że Pani Andrzejewska tak właśnie traktuje i obraz i słowo. Jako wnętrze i jako zewnątrz, które dopiero w chwili gdy zestawimy je razem pozwalają dostrzec uniwersalny charakter tego dzieła.

Podsumowując. Zaprezentowane dzieło, wraz z jego wykładnią teoretyczną zawiera w sobie niewątpliwie potencjał emocjonalny i twórczy. Stanowi też oryginalne rozwiązanie problemu twórczego. Mam też w tym miejscu nadzieję, że choć zasadnicza część tej pracy powstała kilka lat temu, Pani Andrzejewska powróci jeszcze w swojej twórczości plastycznej do tego rodzaju klarownej, oryginalnej i przemyślanej koncepcji jaką zaprezentowała w cyklu *Szczelina. Osobista pamięć miejsca*.

5 Konkluzja

Cenię bardzo artystów konsekwentnych, świadomych swoich twórczych wyborów. Jednocześnie też posiadających odwagę aby stawiać przed sobą wyzwania i podejmować oryginalne, często zawite poszukiwania. Poszukiwania umiejscowione zarówno w płaszczyźnie użytych środków plastycznych, jak też i idei budujących w konsekwencji skończone dzieło. Jeśli jeszcze dołączymy do tego – być może nazbyt w ostatnich latach eksploatowany przez doktorantkę – bardzo osobisty i uniwersalny przekaz obecny w twórczości i inspiracjach Pani Andrzejewskiej, mamy niewątpliwie do czynienia z zajmującą artystką i jej dziełem.

Przedstawione dzieło *Szczelina. Osobista pamięć miejsca* wraz z jego wykładnią teoretyczną, osiągnięcia artystyczne Pani mgr Natalii Andrzejewskiej stanowią oryginalne dokonanie artystyczne oraz świadczą o tym, że doktorantka wykazuje znaczną wiedzę teoretyczną w dziedzinie sztuki plastycz-

ne, w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne. Stwierdzam zatem, że przedstawiona przez Panią mgr Natalię Andrzejewską praca doktorska uzasadnia nadanie jej stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuki plastykne, w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne.

¹ <http://www.artinfo.pl/aukcje/natalia-andrzejewska/omszale-4-2016> (dostęp 25.03.2018 r.)

² <http://rynekisztuka.pl/2015/12/03/drzazgi-zadry-i-szczeliny-wywiad-z-natalia-andrzejewska/> (dostęp 25.03.2018 r.)

³ Natalia Andrzejewska, „Szczelina. Osobista pamięć miejsca”, rozprawa doktorska, Kielce 2017

⁴ https://jerzy-a-wlazo.pl/Wykluczenie_czarnego (dostęp 25.03.2018 r.)

infocesi

INFORMACJE O AUTORZE RECENZJI:

Dr hab. Jacek Staszewski, prof. ASP (ur. 1965) – malarz, rysownik, grafik, dydaktyk. Doktor habilitowany w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne. Profesor nadzwyczajny ASP w Warszawie. Studia w latach 1987-1992 w ASP w Warszawie na Wydziale Grafiki. Doktorat na Wydziale Malarstwa ASP w Warszawie w 2000 roku. Habilitacja na Wydziale Malarstwa i Grafiki ASP im. W. Strzemińskiego w Łodzi w 2008 roku. Prodziekan Wydziału Grafiki ASP w Warszawie na kadencje 2012-2016 i 2016-2020. Pełnomocnik Rektora ds. Kształcenia ASP w Warszawie na kadencję 2016-2020. Kierownik Katedry Malarstwa i Rysunku na Wydziale Grafiki ASP w Warszawie na kadencje 2012-2016 i 2016-2020. Od 2010 roku prowadzi pracownię rysunku na Wydziale Grafiki warszawskiej ASP. Autor kilkudziesięciu wystaw i tekstów krytycznych.